

Refinement and Redemption

כי תצא תשע'ח

DEUTERONOMY

PARASHAS K. SUTZEI

22 / 4-14

⁴ You shall not see the donkey of your brother or his ox falling on the road and hide yourself from them; you shall surely stand them up, with him.

⁵ Male garb shall not be on a woman, and a man shall not wear a feminine garment, for anyone who does so is an abomination of H. SHEM.

⁶ If a bird's nest happens to be before you on the road, on any tree or on the ground — young birds or eggs — and the mother is roosting on the young birds or the eggs, you shall not take the mother with the young. ⁷ You shall surely send away the mother and take the young for yourself, so that it will be good for you and will prolong your days.

4 010101 - R. Friedman

Both with regards to the coming of the mashiach and the coming of Eliyahu HaNavi, Scriptures employs the notion of sending. Thus, our passuk discussing a mother bird being sent away is an allusion to their coming.

As to why the Midrash mentions both redeemers—Mashiach and Eliyahu—let us refer to the Noam Megadim (Shelach): "שלח" השלח את האם כו', על פי שכתבו (ע"י ר"ת אפרים מאמר שט בשם המדרש) כי כנ הגואלים סימנם א"ם. במצרים א'הרן משה, באחשורוש א'סתר מ'רדכי, ובגאולה העתידה במדבר בימינו אליהו מ'שיח. וזהו שלח תשלח את הא"ם, אליהו All of the redeemers ("goalim") are represented by the term א"ם. In Mitzrayim, they were א'הרן and א'סתר; in the times of Achashveirosh, they were א'סתר and מ'רדכי; and in the future geulah, swiftly in our times, they will be אליהו and מ'שיח. This is alluded to by the words: שלח תשלח את הא"ם—an allusion to אליהו and מ'שיח.

*This explains why the Midrash specifies both redeemers. It teaches us that in the merit of observing the mitzvah of "shiluach hakan," we will merit the geulah facilitated by these two "goalim," represented by the term א"ם—mely אליהו and מ'שיח.

6

ומקורו מזוה"ק (ויקוני זוהר ו. וז"ח רות) וז"ל: יש בקיום מצוה זו, התעוררות רחמים על כל העולם, והוא, כי מתוך שהוא משלח את האם והיא פורחת מגוזליה ומשתלחת מעל בנה ע"י קיום מצות שילוח הקן, הנה היא מצטערת ודואגת על חורבן קינה ועל ריחוק בניה, ומצטערת והולכת ואינה יודעת לאן הולכת, והיא נודדת ורוצה לאבד את עצמה (בירושלמי כתוב, כשמשלח האם, פעמים הולכת מחמת צערה וטובעת בים). ומתוך צערה הגדול, השר הממונה על העופות מבקש רחמים

מהקב"ה ואומר: והלא כתיב בך "ורחמי על כל מעשיו" – ואפילו על יתוש קט שבעולם, רחמך מרובים, וא"כ למה גזרת על עוף הזאת שתהיה מגורשת מקינה ובזמן שישראל מקיימין זאת המצוה כל ממונה מלמד זכות על קיומה שלו.

* והקב"ה מה עושה? אוסף כל חיילותיו ואומר: כל ממונה מקד זכות ומבקש רחמים על העוף שממנה עליו, ובכך אין מי שילמד זכות על בני ועל השכינה שהיא בגלות דקן שלה שזה ירושלים נחרב, ובניה בגלות תחת יד אדוניים קשיו של אומות העולם, ואין מי שיבקש עליהם רחמים וילמד עליהם זכות, ובאוח זמן צווח הקב"ה ואומר: "למעני למעני אעשה" (ישעיה מה) "ואני שיה למען שמי (יחזקאל ה). ובוה מתעורר רחמים על השכינה ועל בניו שהם בגלות.

2

Ramban comments that these commandments are meant to inculcate compassion in people, not, as some think, that God Himself pities the birds and animals. It is forbidden to say so (see Berachos 33b), because God permits people to use and slaughter animals for their own needs. Rather, such commandments teach that people should accustom themselves to act mercifully.

3

משה

חיי ר' ב"ק כי תצא

שה

ו' כי יקרא קן צפור ו' שלח תשלח וגו' (כג ו-ו). במדרש (דברים רנה פ"ו, ז) מהו שלח תשלח את האם, אם קיימת מצוה זו, אתה ממהר לגל של מלך המשיח שכתוב בו שילוח מנין שנאמר (ישעיה לג ג) משלחי רגל השור והחמור. וראה בנאור הר"ל שמשיח בן יוסף

נקרא שוב, על שם שאמר יעקב אבינו (נרשם מט ו) וברצונם עקרו שור, שהוא יוסף שנקרא שור שנאמר (דברים לג ט) בכור שורו הדר לו, ומשיח בן דוד מכוונק על שם חמור, שנאמר בו (זכריה ט ט) ענן ורוכב על חמור. דבר אחר אמר רבי תנחומא אם קיימת המצוה הזאת, אתה ממהר את אליהו הנביא ז"ל שיבוא, שכתוב בו שילוח שנאמר (מלאכי ג ג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, והוא יבא וינחם אתכם, מנין שנאמר (ספ"ט) והשיב לב אבות על בנים. והקשו כל המפרשים כמה עלתה מעלה מצות שילוח קן, שהיא ממהרת ב"א אליהו וביאת משיח, יותר משאר כל מצות התורה. ומה עוד שהרי אמרו חז"ל (מלין קמ"ז ע"ג) דמצות שילוח הקן היא מצוה קלה, ומדוע הוא ממהרת גאולתם של ישראל יותר מכל תרי"ג המצוות.

5

התורה

תצא

אוצרות

בטעם המצוה נתב רבינו בחיי: בקיום מצוה זו יש התעוררות רחמים על העולם, והוא, כי מתוך שהוא משלח את האם הנה היא מצטערת ודואגת על חורבן קינה וריחוק בניה, ומצטערת והולכת ורוצה לאבד את עצמה, ומתוך צערה הגדול השר הממונה על העופות מבקש רחמים מהקב"ה, ואז הקב"ה שכתוב בו "ורחמי על כל מעשיו" ממשיך שפע הרחמים על כל המצטערים והצריכים רחמים ומרחם עליהם, ע"ל.

God sends against us the type of enemy which represents our own dominant sin. If we look at the faces of our foes we can detect a caricature of our own weaknesses. In the First Temple period Israel's sins were idolatry, immorality and bloodshed (Yoma 9b). These are all derived from lust. [The attraction of idolatry lay largely in the sexual license it promoted (Sanhedrin 63a).] Consequently they fell under the rule of Babylonia and

The destruction of the Second Temple however, as we know, was due to the causeless hatred which was rife among the Jews at that time.

What do we mean by "causeless" hatred? Obviously it must have some cause. However, in our case the cause was not the natural feeling of hatred which emerges when one perceives another as standing in his way, injuring his projects, or frustrating his enjoyment of life. Causeless hatred arises from the very fact of the other person's existence. It is the irrational hatred which cannot abide the other person's being there. Its origin is that boundless arrogance which characterizes Esav, or Edom. Since the Jews of that time tended — in however

11 מצוה של יורק

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (כב-ו)

ומה שכר אתה נוטל, שאם אין לך בנים אני נותן לך בנים. אם קיימת מצוה זו אתה ממנה לבוא מלך המשיח. אם קיימת המצוה הזאת אתה ממנה את אליהו הנביא (סדרת רבקה)

במה גזילה מצוה זו ששכרה גדול כל כך, לפיכך לא יצויה את משיח ואליהו הנביא?

ברם, שורש כל הרע שבעולם וכל הקלקולים, גם בחינוך הבנים, גם בעבודת השם וגם במעשים שבין אדם לחבירו — הוא האנוכיות, היינו מה שאין אדם מסוגל לוותר על נגיעותיו ועניניו האישיים לטובת הכלל לטובת רעיון נעלה או לטובת השלמה רוחנית. בגלל נגיעה של מנות נמצא אדם מלת לבניו חינוך תורני וסופו שהוא מאכזר אותם מדידי. בגלל נגיעה של כבוד או ריווח מתהווים כל מיני מחלוקות, שנאות וקנאות ועוד (כיצא באלה מעשים רעים. ברם, אילו היתה האנושות מסוגלת לוותר על העניינים האישיים לטובת ענין יותר נעלה, או רעיון נשגב כלשהו, כי אז היה העולם בא לידי התקון האמיתי והשלם בכל העניינים, גם בחינוך הבנים וגם בחיים החברתיים והרוחניים, ואז היתה זו הגאולה השלמה, ואכן, מצוות שילוח הקן באה ללמדנו דבר זה, אף כי הציפור הגדולה האם נתונה בידיו של האדם, ויכול הוא להפיק ממנה תועלת אישית, בכל זאת מצווה עליו התורה לשלח את האם לטובת הכלל, למען תוכל היא להביא עוד ציפורים לעולם, לבל יכחד מין זה מן העולם.

על ידי קיום מצוה זו מסתגל האדם לכבד את אנוכיותו לטובת הכלל.

ועל כן אמנם גדול הוא שכרה של מצוה זו — שיוכל לחנך את בניו לתורה ולקרב את בואם של מלך המשיח ואליהו הנביא...

(אבני אזהר)

12 לקח ה' - 5 יורק

כבר עמדנו לעיל, בתחילת הפרשה, על שורש שבטבע האדם - הגורם לו לחפץ במיוחד בדברים שאינם זקוק להתאמץ לשם השגתם, ואף לא להשקיע דמים או כל השקעה אחרת.

כך יארנו, כי הרצון המיוחד באשת יפת תואר - עלול להיות מבוסס על הטבע הזה, ולכדי לוודא כי לא אלו הם המניעים העומדים מאחורי רצונו של איש הצבא לשאת את האשה יפת התואר - מורה לו התורה שלא לשאתו מיד, אלא להמתין קמעא, להניח לה לנוול את עצמה, ובינתיים לחשוב היטב בנו לבין עצמו האם הוא באמת חפץ בה או שמא לא...

ובכן, על אותה הדרך - נראה כי יכולים אנו לפרש גם את פרשת שילוח הקן. שכן הנה ידוע, כי מצות שילוח הקן אינה נוהגת אלא בציפור חיה, ודווקא כאשר הקן נמצא במקום ההפך. לעומת זאת, בקן שבעלותו של אדם, או של ציפור שאינה טהורה - לא נאמרה המצוה, ומותר בהחלט ליטול את האם עם הבנים.

מעתה נראה לומר, שכאשר האדם עובר בדרך לתומו, ולפתע מוצא בדרכו קן ציפור - עלול הוא להתאוות לאותה ציפור רק משום שהיא עין ההפקר, והשגתו אינה עולה לו בדמים או במאמץ מיוחד... לפיכך, מצוה אותו התורה שלא למהו לקחת את האפרוחים, אלא יקדים וישלח את האם - ורק לאחר מכן יקח לו את הבנים. בכדי שהזמן שיחלוף בינתיים ישמש לו כ'פסק זמן' להתבוננות ולשיקוף הדעת, האם באמת זקוק הוא לקן ציפור זה - או שמא מיותר הוא לו לחלוטין ועדיף להותירו למישהו אחר שזקוק לו יותר ממנו.

ועוד כתוב בוורה שאז הקב"ה מתעורר על בניו, ויוצא קול לפניו ואומר "כצפור נודדת מן הקן כן איש נודד ממקומו" ואז הוא מתעורר וממשיך שפע רחמים על כל אלו ההולכים ועוד ממקום למקום, ממצב למצב אחר, שבני הלב, שבני הכח, ומתעוררים הרחמים על כל העולמות וחס עליהו, וסילח עונותיהם של הנודדים ממקומם, ומרחם עליהם ועל כל העולם.

ועל זה אמר הקב"ה: אשרי מי שמשלח את הצפור מחוץ לקינה, ועיי' כך היא תעורר רחמי על כל העולם, ומי גרם לרחם על העולם ולעורר רחמים עליהם, הוא אותו האיש ששלח את הצפור, וגרם לה לצערה בשתי אופנים שאבדה בניה, ואין לה מקום לנוח בו, כך נתעורר הקב"ה ונתמלא רחמים על כל בעלי צער ועל כל הנודדים ממקומם. ומשום זה שכרו של האדם הזה ילמען ייטב לך והארכת ימים". קם רבי בון על רגליו שמח ואמר: ברוך הרחמן ששמעתי את הקול הזה. ואם לא באתי לעולם אלא לשמוע זו די לי.

96 אם הבנים שמחה חכט

צריך עיון והבנה האין לומדים ענין כל כך קדוש כמו תקיעת שופר מאם סיסרא שהיה רשע, והיא עצמה נכריה.

כדי ליישב את הקשר בין כל האמהות הללו נשוב לאמא ניספת עליה אנו קוראים בס' לראש השנה, והפעם "אמא" שאינה בן אדם, אלא עוף פורח. וכך נצטרנו כפי שכתבנו כי תצא על מצות שילוח הקן, וכאשר אדם רוצה את בנים או את הביצים, אומרת התורה "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען יטב לך והארכת ימים". מצוה זו היא כחוק בעינינו, אינה מובנת, ואעפ"כ אנו מקיימים אותה במצות התורה.

אולם בזה"ק (תיקוני זוהר תיקון ו' דף כ"ג) מובא, כי ישעה שאדם משלח את האם, והיא בוכה וצועקת ומליאה צער, באים המלאכים בטענה אל רבש"ע האין צוה לעשות מצוה כזאת שגורמת כל כך הרבה צער לאם המשוחרת מבניה. ועונה להם הקב"ה, על האם והבנים כאן אתם מלמדים זכות ומשתתפים בצערם, ומי ילמד זכות על בני בחוני הסובלים כל כך הרבה צער וכאב, גזירות ושני יות. ואז הקב"ה בעצמו מלמד זכות על ישראל, ומעורר את מידת הרחמים בעולם העליון. נמצא שע"י שילוח האם ולקחת הבנים מתעוררים רחמי שמים ומידת הרחמים פועלת על כלל ישראל. והכל מתחיל בכבייתה וגעירתה של אותה אם הבנים המשוחרת מבניה.

כל האמהות שהזכרנו היו קשורות עם בנים. שרה אין לה ילד, והיא ובעלה אברהם כודאי מתפללים ומבקשים ומעוררים את מידת הרחמים ע"י ש"יהו' פקד את שרה כאשר אמר". חנה אין לה ילדים, והיא מתפללת ומתהננת ע"י ש"יה' פוקד את רחמה, ויהי לכן קדוש כשמואל הנביא. רבקה אין לה ילדים, והיא ובעלה יצחק מתפללים, ויהי לפניה זו וזה בפניה אחרת, עד שמעוררים בשמים את מידת הרחמים, והיא זוכה כפרי בטן. רחל שבעצמה לא היו לה ילדים בתחילה, אלא בהפסרת יום ב' דר"ה היא בוכה על בניה, על עם ישראל היורדים לגלות "כי א' גו' וקולה נשמע ברמה, נהי בכי מעוררים, עד שמעוררים רחמי שמים והקב"ה בעצמו אמר לה "מעני קולך מבכי ועניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך ושכר מארץ אר"ב". הגר המגורשת עם בנה, המים כלו, הנער בוכה, וכך גם אמו בוכה עד שישמע ה' את קול הנער כאשר הוא שם", והיא הגר מעוררת את מידת הרחמים עד שנעשה נס והם מגלים באר מים חיים. גם אם סיסרא בעלת "לב אמא", בוכה על בנה שעדיין לא הגיע לביתו, ובכיה של אמא גם אם היא נכריה, וגם אם היא אמו של רשע, מעורר מידת רחמי שמים, ואף שסיסרא כבר מת באותה שעה ע"י יעל אשת חבר ה'ינו, מ"מ בכייתה של אם סיסרא הונצחה לדורי דורות בשירת דבורה, והונצחה בתקיעת שופר ע"י שחז"ל קבעו מאה תקיעות, ודין זה נלמד ממנה, ואם היא נכריה ואמו של רשע, יש בכוחה לעורר את מידת הרחמים בשמים, הלא אחת כמה וכמה תקיעת שופר של בניו של הקב"ה שתוקעים מפני שהקב"ה אמר לתקוע כמבואר במ"א ר"ה (טו"א) ומבלי לשאול למה תוקעים ומדוע תוקעים, הלא פקדי ובודאי ע"י מתעוררים רחמי שמים.

גם קול השופר, קול התרועה (ובתורה כתוב רק "יוט תרועה" יהיה לכם) שהיא כ"שש אמהות מופיעות לפנינו בראש השנה, ארבע אמהות יהודיות ושתי כריות. ביום הראשון של ר"ה אנו קוראים בתורה (בראשית כא) "יהי פקד את שרה כאשר אמר, ויעש ה' לשרה כאשר דבר". באותו יום קוראים אנו בהפטרה על חנה שלא היו לה ילדים, היא מרבה להתפלל ושפתיה נעות וקולה לא ישמע עד שזכתה בבן גדול הלא הוא שמואל הנביא (שמואל א', פרק א'). ביום השני של ר"ה אנו קוראים בתורה על הולדתה של אמנו רבקה וכתוב "ויבטלה ילד את רבקה שמונה אלה ילדה מלכה לנחור אחי ברהם" (בראשית כב). ובאותה קריאה אנו קוראים בהפטרה (ירמיהו לא) על אמנו רחל "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי מעוררים, רחל מבכה על בניה

ועל פי דרך זו - יכולים אנו גם להבין אל נכון את דברי המשנה במסכת ברכות (דף ל"ג, ע"ב), המלמדת כי "האומר על קן צפור יגיעו רחמיך - משתקין אותו". שכן נמצא שלאמיתו של דבר - אין שורש מצות שילוח הקן נוגע כלל ועיקר מתוך *דחמים על הציפור, אלא אך ורק מתוך רצון התורה לחנך את האדם לכבוש את תאוותיו!

טיב שפרו מעשיכם - כיצד! המועדים פט

קבלת עול

כבר הזכרנו בכמה מאמרים, את המשפט המעורר, שכתב מרן היחזן איש *באחת מאגרותיו, שלמד מרבנותו כי בכל דבר ודבר יש להתייעץ עם ארבעת חלקי השולחן ערוך!

עומק משמעותו של משפט זה הוא, כי מטבעו של אדם שהוא חובב חירות! ללמוד - כן, להתפלל - כן, ולעשות מעשים טובים - אף זה מתקבל. אבל לחיות בכל עת ובכל רגע, באופן כזה של 'קב"ת עול', כאשר כל תנועה תהיה מקובלת ומרוצה על כל חלקי שולחן ערוך, הרי זה נראה לאדם כמעט כמו לעלות השמימה. מפני שהאדם מטבעו חפץ בשחרור, ואינו מסוגל לחיות עם עול תמידי, כאמור.

ולכן מה טוב ומה נעים, בימים קדושים הללו, לעשות 'בדק בית', על ידי התבוננות וחקירה ברצף מעשיו מדי יום ביומו החל מעת קומו ועד שוכו למשכבו לפוש מעמל היום: איך ומתקם בבוקר מה הן הכנותיו לתפילה, וכל שכן - התפילה עצמה כיצד היא נראית, האם מקיין במקומות הטעונים כוונה, והאם מתפלל בזמנו, ובמניין ועוד. וכך ממשיך לחקור בנבכי לבו את סדר יומו, ואופן התנהגותו בחברת מרעים. ומה שנראה לו דבר הטעון תיקון או שיפור, ראוי שיצינו עלי גליון, שזה דבר הנותן זריק ותוקף כשלעצמו.

גד יוסף

רכו

והנה בענין שילוח הקן ביאר זקני הגרו"ס זצ"ל (באונים לתורה) דבר נפלא. מין העופות משונה מכל חיה והבהמה אשר ברא ה' בעולמו, בזה שהם מטילים ביצים ורובצים עליהן עד שיוצאים מהם אפרוחים. אבל שאר בעלי חיים יולדים ברמותם. ולפי שינוי זה הטביע ה' בעופות אהבה נפרדת לתולדותיהם שאפילו בשעה שאינם רואים לפניהם אלא ביצה - דבר שאין בו רוח חיים וגם אין בו שום דמיון לעוף. למרות כן העוף מוסרת נפשה על הביצים, יושבת זמן רב ללא אכילה ושתייה ומחממת אותן בלא הפסק עד שהיא זוכה לראות אפרוחים בדמותה. ולפיכך צערה גדול מאוד בראותה שלוקחים ממנה את הדבר שמסרה נפשה עליו. ולפי האהבה שנטע בה ה' לפרי בטנה, כך תגדל הצער אם תראה

ברעתם. ולכן דוקא בעופות ולא בשאר בעלי חיים, אסרה תורה ליקח את האם על בנים.

והנה הגמרא (חולק קמ) דורשת שדוקא אם רובצת אסור ליקח, אבל אם מעופפת מותר ליקח. ויש ליתן טעם לדבר, שהרי מדרך העוף לברוח מפני אדם המצוקר, אבל אם זו נשארה רובצת ולא הצילה את עצמה, מפני אהבתה הנפרדת לתולדותיה עד כדי מסירות נפש. ממילא גורד תורה שלא ישתמש האדם במדה טובה זו שיש באם כדי לתופשה. שלח תשלח את האם שהיתה יכולה לברוח מפניך ולא ברח מפני אהבתה לבניה. יש לך רשות לצוד עופות בכל מיני אמצעים, במצודות ורשתות, אבל לא תוך כדי ניצול מסירות נפשה בעד זרעה. וכל זה הוא דוקא ברובצת.

ונמצא שעל ידי קיום מצות שילוח הקן הוא מראה בצורה ברורה ביותר שהוא מבין רגשי האם לבנה וגם מתחשב בהם, וממילא הוא בעצמו ראוי להיות אב או אם, לכן השכר של בנים מתאים למצות שילוח הקן. גם השכר של עבד עברי מתאים למצוה זו, דכיון שהיה לו בידו צפור גדולה ומשחררה משום צווי התורה, מראה שיכול לעמוד בפני נסיון העושר ולוותר עליו כשצריך. לכן זוכה לעבד עברי, שברור לנו שבבוא העת ישחרר את העבד כדן תורה ויוותר על הרכוש שבידו. ומדוייק הפסוק שמביא המדרש "וכי תשלחנו חפשי מעמך", שהוא לגבי שחרור, משמע שעיקר התאמת השכר למצוה הוא משום שאת העבד צריך לשחרר, וכניל. וכן המרחם על הבריות ראוי הוא שהקב"ה ירחם עליו וישלח את אליהו לנחמו. ומדוייק המשך המדרש שהביא הפסוק של והשיב, שעיקר תפקידו ומשימתו של אליהו הנביא הוא להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, והוא שיפה הבין והרגיש רגשי האם לבנה וראוי ראוי לבשורה זו של אליהו.

הל'קח חודש אלול והלכות

וי"ל בדרך רמז שסיחון מלך *חשבון רונל על כח הרע העומד ומסית שלא לעשות חשבון הנפש ולחיות עם חשבון ועול על תפקידו בעולם הזה, שהרי האדם מצד עצמו יש בו שני כוחות הנוגדים זה את זה והוא שהראש והמוח מושכים את האדם לצד הרוחני ועשיית רצון השם יתברך, אולם גוף האדם נוטה למלאות תאוותו ורצונו לגשיות, וקליפת סיחון היא להגביר יותר את צד הגשמי שבאדם שיעשה כל פעולותיו על פי רצון הגוף ותאוותיו בלי להתחשב בראש ובמוח ושלא יהיה להם שליטה על מעשה הגוף כלל, וכאשר בני ישראל נלחמו בסיחון ונצחוהו, על ידי זה זכו להתגבר על קליפת סיחון, וממילא יכולין להשיג לחיות עם 'חשבון', ולפעול שיהיה המוח שליט על הלב ויגבר על רצון ותאוות הגוף, וזהו שנאמר כאן מלך חשבון.

והמשך הכתוב למען תשכילו את כל אשר תעשון, דלאחר מלחמת סיחון ועוג שהיתה על כח השליטה באדם וזכו בני ישראל לנצח את קליפת סיחון, ובאו לדרגה שכל חיותם יהיה באופן שהשכל והמוח שולט על המעשה, ממילא נתבטל כח הקליפה שאינו מניח לאדם לחיות על פי השכל להיות מוח שליט על הלב, אזי שייך לומר למען תשכילו את כל אשר תעשון.

במדרש (במ"ד יט, לב) שמלחמת סיחון ועוג היתה בחודש אלול, ומן הנראה שמלחמה זו גם לכל הדורות, ומאחר שזכו בני ישראל לנצח את סיחון בחודש אלול נשארו קצח בכל הדורות שחודש זה מסוגל ביותר ויכול האדם להכניע קליפת סיחון, להתגבר על רצון ותאונת הגוף, ולחיות כל חייו עם חשבון הנפש, וכאשר כל ימיו חי עם חשבון, יכול לגבור על היצר ולהתעלות בעבודת ה'.

בהיותך בדרך, במקרה, הקדך - אשר יש בה היסח הדעת. גם אז מצוה אותנו התורה לנהוג בישוב הדעת ובהירות "לא תקח האם על הבנים", כי על כן לא ניתנו המצוות אלא לצורך קהן את בריותיו (רמב"ם סוף ס' טהרה), כדי שהמידות הטובות יחקקו בנפשנו לטבע, על כן נהג בשלמות המידות גם במצב של ארעיות ובטלטולי דרכים.

וכבר התייחסה התורה להליכה בדרך ולמקורות. עמלק נתבע ביתר שאת על שתקף את ישראל בלכתו בדרך "אשר קרך בדרך" פרש"י לשון מקרה. אתק הלכת לדרכך בתום לב ואילו הוא ברוב אכזריותו זנב בך כל הנחשלים, גבורתו היתה על החלשים שבך, אותם שלא חסו בצל הענן שפלטים. ואילו כנגד

אתה, גם בהיותך בדרך ובהזדמן בדרך מקרה, רחם על עיפות השמים הגם שניתנו ללא כלה. נהג בהם ברחמנות, וכן, אל תשחטו יותו ואת בנו ביום אחד (רמב"ן). נהג במדת הרחמים גם כלפי בעלי החיים המסורים בידך והנתונים לך.

נפלאים דברי הגמ' (ב"מ פ"ה): היה עגל אחד שרצו לקחתו ושחיטה. הלך אותו העגל והחביא ראשו תחת כנפי כסותו של רבי, והיה העגל בוכה כאומר רחם עלי שלא ישחטוני. אמר לו רבי: לך, כי לך נוצרת. אמרו שמים, הואיל ולא רחם על העגל יבואו עליו יסורים, ולא הלכו אותם יסורים ממנו אלא ע"י מעשה. פעם אחת אמתיה דרבי היתה מטאטאה את הבית והיו שם בני חולדה קטנים, רצתה לזורקם לאשעה. אמר לה רבי, עזבי אותם "ורחמיו על כל מעשיו". אמרו בשמים: הואיל והוא ריחם על בני החולדה אף אנו נרחם עליו. והלכו ממנו היסורים.

נתבונן, הדרישה האלוקית היא: מה הוא אף אתה. ואם על בעלי חיים כחולדות קטנות כך, על אחת כמה וכמה לאין ערוך מוטלת עלינו החובה לרחם על אחינו עצמנו ונפשנו. והגם שאיננו יודעים סתרי שמים, מי יודע כמה מכאובים נוכל לחסוך מעצמנו...

מעייניו בסיפוק תאוות נמשו וגופו הוא, ואת כל העולם מוכן הוא האדם להחריב, בפסעו בדרגות ובתשוקות של אהבתו העצמית, כשהדבר נוגע לסיפוק הנאת עצמו, וצער חבירו הנגרם ע"י השתוללותו ורדיפתו בהשגת הנאה זו, אינו בא בחשבון כלל וכלל, ואפילו כשצער הנזיר בוקע שחקים, ומכאוביו איומים, לא איכפת ליה למשתוקק ולרדוף אחרי ההנאה ולא כלום, וגם אז לא ימנע את עצמו, מביצוע תאוותו ותשוקתו, והלב אטום אלוטם וסתום, מהקשיב את "המייית הצער" הרוותג בלב חבירו.

וכל שכן כשהוא בא "בכח מצווה", כשיש לו חיוב לעשות איזה מצווה, בודאי שאז תתכפל ותתעבה הגאווה והתקיפות, בביצוע מעשה המצווה, ולא ירגיש שום תביעה ושום דפיקת לב למראה העלבון הכבד הנגרם לחבירו ע"י מעשה המצווה ולהפך מתגנדר ומתרברב הוא במעשהו זה, שהרי "דבר ה' קיימת" יאמר בלבו, ולא איכפת ליו שבביצוע מעשהו, העליב והחריב, או קיצר את חיי חבירו, מה לו לעלבון נפש הזולת, בשעה שעליו לקיים את דבר ה', ולא ישים על לבו, ולא תעלף כלל על מחשבתו, שעשיית מצווה צריכה להיות בצניעות, בענוות חן, בהשקט ולא ברעש, ולא בהתרברבות ובבטויים נועזים שדוקרים כמדקרות. הרב ינורמים צער לזולת!

אבל מצוותו היא, ולא מצוות השם, כי מצוות השם, הלא היא שתקיים ותבוצע בענווה בהשקט, ובהירות מן הזקיפות, לא לפצע בנפשו.

ועל זה באה התורה, הצופה לתוך תוכה של נפש האדם, שמטבעה היא כל כך אטומה ורתומה, לגלגלי התאוות השוקקות והאנוכיות, והיא תוה"ק סידרה מערכת שלמה של תרופות ורפואות, בצורת מצוות ופעולות מעשיות, שתלמדנה ותדרכנה את האדם, לכ"ק את גסות לבו עד שירגיש.

ויתלמד להרגיש באופן תדיר, את צערו וכאבו של חקירו, כמו שמרגיש וכואב בצערו, וכאב גופו הוא, שירגיש אפילו את צערם של בהמה וחייה ועוף, ואפילו בצערו של הדומם, ובודאי שאז יגיע למעלת הרגשת צער בחברו, וכל בנייא בכלל. ובמדה שהאדם מתעלה בחכמתו ובתורתו, בה במדה מלוטשת ומעודנת צריכה להיות הרגשת והשתתפות הצער של הזולת.

ולדוגמא, "שלח תשלח את האם", "שלח" אפילו מאה פעמים, "תשלח", אין לי אלא לדבר הרשות, לדבר מצווה מנין, ת"ל "תשלח"

וב"מ לא, א, ופירש"י, "לדבר מצווה, היה צריך לטהר את המצורע, מנין שאסור באם על הבנים ת"ל תשלח". הנה ירדה כאן התורה לדעתו האנוכית של האדכ, העמל והטורח לפעמים טרחה יתירה בדבר מצווה, כגון לטהר את המצורע, ואם כן בכגון זה, יחשוב לו האדם אולי יהיה מותר לו ליקח האם על הבנים, ומה לו צער העוף, ובמה נחשב צערו של עוף קל, מול גודל המצווה של טיהור המצורע, להכשירו לשוב למחנה ישראל, שיוכל לקיים עוד מצוות, על מחשבה כזאת מכריזה התורה וקוראת לא!

מצווה הבאה בעבירה, אינה מתקבלת, ואינה עושה נחת. רוח להקצ"ה, אין המצווה נקראת מצווה, אלא בשעה שהיא תמימה וטהורה בכל היקפה, ואינה מתקמת בצערו ודמו או בבזיונו וקיפוחו של הזולת!

לחוש לצער כל דהו של הזולת

והנה סיפרו לנו החז"ל (סנהדרין י"א, א), על ר' חייא שהפסיק את לימודו באמצע, בכדי שלא לבייש אחד מן התלמידים שאכל "שום", בכדי שלא ירגישו החברים שהוא שאכל שום ויגיעו הדברים לידי בזיון, ויצאו כולם והפסיקו מלימודם, כדי שלא לבייש. והקשה המהרש"א ז"ל, איך הפסיקו באמצע הלימוד הלא זה ביטול תורה, ותירץ שיותר טוב לבטל מד"ת מלבייש אדם.

ועוד נראה כמה שמצינו בחז"ל (סוטה לב, ב) "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחנן מפני מה תיקנו תפילה בלחש שלא לבייש את רבי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעגלה", ופירש"י לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא ילכו שהיה חטאת, ומתבייש". והמ' צייר נא לעצמו, שאחד בעל רגש נפלא, שרגשי י-ה מתגברים בו, על אפס מקום, ועד כלות הנפש ממש, לבו כים יהמה, ופיו מתמלא שגון ורינה, ורוצה הוא האדם לתת מוצא לרגשותיו הסוערים, ולהרים כשופר קולו וכו', ובן רגע יזכור את תקנת חז"ל, שתפילה צריכה להיאמר בלחש, וכל כך למה? בכדי שלא לבייש את מישהו!

עצור, ומשוף בהתלהבותך המצוותית, בכדי שמישהו לא יכוה! זוהי תקנת החז"ל וזיוראתם, כי מצוה שלימה ותמימה בלתי מוכתמת בעלבון ודמעות השני, דורש השי"ת מאתנו!

וכבר צייר לנו הגר"ס ז"ל, את האיש הטיפוסי הלזה, הלהוט אחרי המצוות, בלי זהירות והרגשה, הנה יום הדין ממשמש ובא, והוא מתחיל להכין את עצמו באימה וחרדה, וכשמגיע ליל הסליחות, גם הוא בחצות לילה מחרדת הדין, והוא קרוב לבכי מרוב געגועים, ויזא מעורר את המשרתת היתומה, או האלמנה העלובה, העובדת בביתו, בכדי שתמחר לו להכין את החמין, ובהתלהבותו לקראת עבודת השם, ב"יברון לב, לבקש סליחה, הוא נכשל בדאורייתא, משום "אלמנה ויהיום לא תענוף!"

Why does the Torah introduce this portion with the words *ki yikarei*, when the term *yikarei* always implies "chance"? The Talmud explains that if you ask someone to bring you a nest with a mother bird and chicks, you have no mitzvah whatsoever to send away the mother bird so that you can take the chicks. This mitzvah applies only when the nest happened to be there by chance. How, then, do we explain

God's mercy here? Is there less mercy involved if the nest had been prepared for you than if you chance upon it?

Moreover, the reward for this mitzvah is extremely unusual — "good things will happen to you, and you will have 'long days.'" There is only one other mitzvah for which the Torah mentions a similar reward — the mitzvah of *kibud av va'eim* (Devarim 5:16). What is the connection between honoring one's parents and sending away the mother bird?

The Talmud describes the mitzvah of honoring one's parents as one of the most difficult mitzvos to fulfill, whereas the mitzvah of *shiluach hakein* is the easiest mitzvah to fulfill. You don't even have to prepare for it; just shoo away the mother bird that you happen to find. Yet the Torah mentions that the reward for performing the most difficult mitzvah is the very same as that for performing the easiest mitzvah.

The Talmud (*Chullin* 142) relates an event that changed the life of a Sage named Acher. He witnessed a father telling his son to go to fulfill the mitzvah of sending away the mother bird, and then, as his son was climbing to the nest, he fell to his death. At that moment, Acher stopped believing in the Torah, because he saw that the Torah's guarantee of a long life did not help this boy when he was fulfilling both mitzvos — sending away the mother bird and honoring his parent — at the same time.

The Talmud explains that his mistake was that he misinterpreted the Torah's promise of "long days." "Long days" does not necessarily mean a long life in this world, but rather in the next world, because there is no physical reward for mitzvos in this world. The Talmud cites Rabbi Yosef, who said that had Acher recognized the real interpretation of this verse, he would not have become an *apikores*, a nonbeliever.

It is no coincidence that the Talmud cites this particular mitzvah of *shiluach hakein* as the mitzvah that led one of the Sages of Israel to question the justice of God and to abandon Torah. This mitzvah is powerfully associated with the concept of justice.

At the end of this parashah, we find the mitzvah to "remember what Amalek did to you on your way out of Egypt, a nation that happened [karcha] upon you on the road" (Devarim 25:17-18). The same word that means "chance" is used here in a different grammatical form. Why should it matter whether Amalek attacked you by chance or whether he attacked you by design?

Chance is the essence of the Amalekite ideology, an ideology based on an intense belief that everything in life happens by chance. The idea of *hashgach'ch panim*, Divine Providence, is the opposite of this philosophy of chance. While we believe that every minute detail in the world is supervised by God, Amalek represents the belief that things happen without any sense of fairness or justice. In the time of the miracle of Purim, Haman, being a descendent of Amalek, decided on what day to kill the Jews by drawing lots — the ultimate manifestation of chance.

Thus, when the Torah says that Amalek "happened to meet you on the way," it means that Amalek brought upon you this ideology, so different from our own, of everything happening by chance, without fairness or justice.

הנה תוה"ק, מלמדת ומפתחת את נפשו של האדם עד כדי הרגשת צער הזולת, לא רק בעיניים נראים כגדולים, ובעלי ערך, אלא אפילו בדברים שלכאורה נראים כדקים, ופחותי ערך, גם בהם צריך האדם להתלמד להרגיש את צער הזולת, ולא רק של האדם, כי אם גם כל היצורים והחבראים, לא רק צרות גדולות וכבידות, אלא אפילו צער כל דהו, במשהו צריך האדם להיות ער ורגיש, לעזווע הצער של זולתו.

ומשום כך צוותה התורה, "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבה מפניך במצור" (דברים כ"ט), האדם בשונו מן המלחמה, בה נאלץ להלחם ולשפוך דמים, ומתוך כך אולי נתקשה לבו ונטמטם מהיות מרגיש בצער הזולת, האיך הוא ישוב לשיווי משקלו, ולרגשות האנושיים הרחמניים העדינים, הנה התורה מתחילה לחנכו שוב, ולהורותו למדרגתו, אל נא תכרות עץ מאכל, כי יש ופרי העץ יזדמן לאדם והוא יהנה מזה, וגם העץ בעצמו חי הוא את ויחי, ואין לכרותו אם לא לצורך גדול, ועייניו יתייקר לו חשיבות האדם ועויות זולתו.

אבל אתה בן אדם, עמוד וחשוב אל כל הנבראים והיצורים, שלא תעלים ותקפח אותם, ואל תצער אותם, אף בשעה שנדמה לך שאתה עומד ומשרת בקודש, וממלא תפקידם נעלים ומרוממים כי כבודו ורצונו של השייית הוא, שמצוותיו תהיינה טהורות, ותמימות, ומנוקות מכל כתם של צער הזולת.

(יתורת הנפש" מתוך מאמר "פיתוחו וחינוך הגשת צער זולתו")

23

שלום

פסח

נתיבות

חג הפסח יסודו אמונה, וליל הסדר ליל גילוי שכינה הוא בכחי ר"ה לאמונה. והוא כמאחז"ל בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים ובזכות האמונה עתידין להיגאל, שזה שורש ענין גלות וגאולת מצרים. קליפת מצרים היתה כפירה, וכמאמר פרעה לא ידעתי את ה', וכל המהלך של יצ"מ ועשרת המכות הביא לגילוי בהירות האמונה בתוקפה. וכדכתיב אח"כ וידעו מצרים כי אני ה', דהיינו שנתגלתה האמונה בגודל הבהירות עד שאפילו מצ"מ ידעו כי אני ה'. וכמו כן כל כח הגאולה הי' ע"י אמונה, וכדאייתא שבהיותם ממצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ואם היו נופלים ה"ו גם לשער הנר"ן לא הי' להם יותר תקומה, ושער הנר"ן הוא כידוע אמונה. שבה לא נפלו, וכמו"ד ויאמו העם.

26

The generation of the Purim miracle marked a turning point in our history, because at that point events began to appear to happen. The Talmud calls this period "the period of *hester panim*, the hidden face." In this period, God's face is hidden, and we can find God only if we search for Him. For this reason, there is no mention of God's Name in the book of Esther.

*Prior to that period in our history, we experienced *gilui Shechinah* — the Presence of God could be detected. Even if God's involvement in our lives was not completely obvious in every circumstance, it was never difficult to find the hand of God. The most striking example of God's obvious Presence in the world was found in the miracles that took place regularly in the first Beis HaMikdash.

Still, Amalek managed to introduce a grain of the poison of doubt into the psyche of the Jewish people, so that it became possible to think, *Maybe there is no God; maybe there is no justice...* That poison began to take effect during the period after the destruction of the first Temple, around the time when the events described in Megillas Esther took place. The doubts it engendered resulted from the Jewish people's encounters with Amalek.

27 In describing God's response to the war against Amalek, the Torah writes, "*Ki yad al keis yud-hey* — Because God has sworn by His throne...." (Shemos 17:16). The Talmud asks why the last *vav* and *hey* of God's Name are omitted in this verse, and it answers that as long as the poison of Amalek exists on earth God's Name is not complete in this world. Thus it is only when Mashiach comes that "God will be One and His Name One," when the full Name of God will be unified. Meanwhile, His Name is broken into two parts; the *yud-hey* on one side and the *vav-hey* on another side, because events in this world do not seem to point to God's unity, to the fact that He is supervising the world.

In this light, we can understand why the Talmud tells us not to refer to the mitzvah of *shiluach hakein* as kindness on God's part, since that leaves us without an explanation for all the other facets of life in which we don't see that kindness. It allows us to ask the classic questions of the doubter: Why is God good to some people but not to others? And if God does not do only good, then perhaps God is not so kind after all, or, alternatively, perhaps all of life is dependent upon chance?

Therefore, the moment we say that we should recognize the hand of God in all the good that happens to us, we have to recognize the consequence. It means we are left with the question regarding those people who are not experiencing good. How does God fit into their experiences?

It is important for us to recognize that the very fact that we can ask such a question is a reflection of some distortion in the relationship between God and mankind. This distortion, which causes us to see apparent injustices in the world, is a manifestation of God's *huster panim*.

Sending away the mother bird expresses the randomness of kindness and mercy in our lives and in the world at large. Randomness is the essence of this mitzvah. That is why it applies only when you happen to come across the nest. The mitzvah reflects kindness that is perceived in the most random manner possible. It shows us nothing at all of the general system of God's kindness; in fact, it highlights the difficulty of the system, the appearance of randomness, of favoritism.

3 No one can know the ultimate reason for this mitzvah, because no one can understand the ultimate justice of God. It is clear therefore that we cannot say that kindness is the reason for this mitzvah. (Nevertheless, when some specific good thing happens to any given individual, that person can certainly thank God for what he has received, even if he cannot understand philosophically why others have not been so fortunate. With the mitzvah of *shiluach hakein*, we cannot deny that the mother bird is the personal recipient of the mercy of God, and there is kindness to be seen and appreciated in that.)

The Talmud highlights this mitzvah as the cause of a Jewish Sage's abandonment of his belief in Torah to emphasize that this problem of God's apparent injustice in the world is one of the greatest struggles that every believing Jew must undergo. It is a struggle Acher was not able to overcome.

No one can say he understands the mitzvah of *shiluach hakein*, because the mitzvah is so full of randomness. Likewise, all the kindness we see God showing people in this world is characterized by randomness. Of course we believe and know that God runs the world with a perfect system of justice and that He does not play favorites, but on the surface it is impossible to see God's justice. This is the idea behind the mitzvah of *shiluach hakein*.

If *shiluach hakein* is the most random of the mitzvos of the Torah — one just happens to come across a nest — and it represents the randomness of God's kindness that we see, then the mitzvah of honoring one's parents would be one of the least random of mitzvos, one that makes sense to everyone. Your parents brought you into the world, and everyone is equal in the obligation to honor his parents. There is no randomness in honoring them. From this standpoint it is the perfect opposite of *shiluach hakein*.

Through assigning similar rewards to these two mitzvos, the Torah brings together the mitzvah that expresses the least randomness and the mitzvah that expresses the highest degree of randomness. The Torah thus tells us that in our distorted, imperfect world, both mitzvos must be the same to us and we must relate to both in the same way, even though one creates enormous theological problems. Yet we Jews

have the capacity to live with paradoxes; we can live with questions, for we live with the belief that ultimately we will learn the answers.

30 Amalek encapsulates a philosophy of randomness. We are now living in a state of randomness, a state that will be overcome in the Messianic period, when everything will become clear.

The symbols of the Messianic era are daytime and light, while the symbols of our state of exile are night and darkness. One cannot see anything in the dark; in the darkness, we must live by our beliefs, by that which we know to be true. Twice a day in our prayers we say "*Hashem Elokeichem emes* — Hashem your God is true." In the morning prayers, we follow that statement with various terms that indicate that God's truth is an established fact. In our prayers at night, however, we follow the statement with "*ve'emunah kol zos* — and faithful is all this." At night, we can only believe. When it is dark, one must live with doubts and questions. When the morning will come, everything will be clear. Amalek will be overcome, the Name of God will be unified, and everything will make sense. Until that point we live in a state of *mikreh*, chance.

The Midrash expresses this in a surprising statement: "Be careful to fulfill the mitzvah of sending away the mother bird, because in doing so, you are hastening the Messianic period" (*Devarim Rabbah, Ki Seitzei* 6). In truth, the whole idea of *shiluach hakein* is becoming aware of the problems of the exile — the darkness, the unanswerable questions. It is through our deep desire to have these unanswerable questions eventually answered that we actually bring about the answer, an answer that can come only in the Messianic period.

אלה 31

ויבואר בהקדם ביאור ענין שילוח הקן,
 שאמרה תורה כי יקרא לפניך
 קן צפור, כי יקרא דוקא שיקרא במקרה
 כמו שדרשו חז"ל (נ"מ ק"ג ע"א) פרט
 למזומן, וא"כ נראה בעיני האדם שמקרה
 נקרה לפניו, אך האמת אינו כן כי אין
 שום דבר בעולם שהוא מקרה, אלא הכל
 מונהג ומסובב על ידי מסבב כל הסיבות
 בהשגחה פרטית, וכמו שאמרו חז"ל
 (ירושלמי שניעם ט' ע"א) אפילו ציפורא קלילא
 מבלעדו שמיא לא מתצדא כל שכן בר
 אינש. ומה שנראה לעין האדם שקרה לו
 מקרה שמצא את קן הציפור, אין זה
 אלא לפניך דוקא, שהוא רק נראה לעיני

האדם שהוא מקרה, אך באמת אין זה
 מקרה אלא מכוון הוא מן השמים
 בהשגחה פרטית, ומטעם זה אמרה תורה
 שלח תשלח את האם, להורות לאדם,
 שאין הוא נתון בידו לעשות בו כרצונו,
 וכיון דהכל משמים, מוטל עליו לתת את
 חלקו לעמים, ולא יקח את האם על
 הבנים, כפי שהיה בלבו לעשות כן, אלא
 ישלח את האם לתת חלקו לשמים, ורק
 את הבנים יקח לו.

כתף תנשאנה, ועוד אמר (סס ט, ז) יבנותיך על צד תזמנה. וזה שאמר הכתוב ואת הכנים, שהם בניהם של הקב"ה תקח לך, שיקו הקב"ה את בניו שהם בני ישראל, ויזיב אותם לביתו ולהיכלו, וזהו עיקר הגאולה, וכמו שאמר הכתוב (מלאכי ג, טז) והיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

ומבואר בווהר הקדוש (מונח נפש יסומן עמוד קמט) שמצות שילוח הקן מעוררת רחמי שמים ורחמים על ישראל שגלו מארצם ומביתם, ועל ידי מצוה זו יקנייים במהרה דברי הנביא שאנו מפטירים בשבוע זו (שפי"ג טז, יז) וברחמים גדולים אקבצך, ובחכמה עולם רחמתך אמר גאלך ה' במהרה בימינו, אמן.

תוקף אמונתם בהנהגת העולם בהשגחה פרטית על ידי הכיורא יתברך שמו, ולכן זוכים שיהקיים בהם מה שאמר הכתוב (ויקרא ט, י) ונתתי שלום בארץ, וישלח לנו את אלהינו הנביא זכור לטוב, לבשר לנו על ביאתו של מלך המשיח ולעשות שלום בעולם במהרה בימינו.

ויש להוסיף ולפרש מה שאמר הכתוב ואת הבנים תקח לך, בא לרמז דבעת הגאולה יקראו בני ישראל בנים לאביהם שבשמים, כמו שאמר המקום ברוך הוא עליהם (יחזקאל טז, יג) ושבו בני ישראל לגבולם, ואמר עוד הנביא (שפי"ג טז, יז) והביאו בניך חצן ובונותיך על

וזה עיקר עבודתו של האדם עלי אדמות, לחרוט בלבו ובדעתו הנהגת הכיורא בעולמו בהשגחה פרטית, ושהוא עילון כל העילות וסיבת כל הסיבות. וזה שאמר הכתוב בריש הפרשה כי תצא למלחמה על אויביך, תדע כי אין נצחון המלחמה מסור בידך, אלא ונתנו ה' אלקיך בידך, כי הוא יתברך הוא הנותן לך כח לעשות חיל, והוא מסר את האויב בידך. וזה שדייק הכתוב ואמר ושבת שביו, ולכאורה הרי לא היה שבו מתחילה, ומה היא הלשון ושבת שביו, אלא שאכן היו שבויים מתחילה בידינו של מקום, ואתה שבת שביו של מקום, שהקב"ה מסרם בידך.

ומעתה יבואר היטב מה שאמר במדרש שעל ידי קיום מצות שילוח קן ציפור, ממהרים ביאת אליהו שיבשרנו על ביאתו של מלך המשיח, כי לפי שעיקר אריכות הגלות המר הזה אינו אלא משום העדר אמונת אומן בלבם של ישראל בהנהגתו יתברך.

ובהשגחתו הפרטית את כל העולמות בעולם, ובעון בני האומרים כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה ועושים כל מיני השתדלות להשיג הגאולה בכחם. אך כשהאדם מקיים מצות שילוח הקן, ומראה בזה על אימץ ותוקף אמונתו, בהנהגת העולם בהשגחה פרטית על ידו יתברך, ומשליך על ה' יהבו באמונה איתנה, בזה הוא מקרב גאולתו וישועתו של ישראל.

וזה שסיים הכתוב ואמר למען ייטב לך, והאדם המאמין בהשגחתו ית', יודע שאין שום רע, כמו שאמר הכתוב (איכה ג, ט) מפי עליון לא תצא הרעות, וכמו שאמר הרה"ק הרב רבי זוסיא מאניפוליא זי"ע על עצמו ז"ל ימי היו לו רק טוב, ואינו יודע רע נה"ה היא, כי האיש המאמין בהשגחה פרטית יודע שכל מה שנעשה הוא לטובה.

וזה שהוסיף המדרש, דבר אחר אמר רבי תנחומא אם קיימת המצוה הזאת, אתה ממהר את אליהו הנביא ז"ל שיבוא, ולכאורה הרי זה כדיוק כפירוש הראשון שאמר שממהרין ביאת המשיח, ומהו דבר אחר שאמר בזה. אלא לפי שאמר חז"ל במשנה ב"רף מסכת עריות (פ"ח משנ"ו) שאין אלהו בא אלא לעשות שלום בעולם, ולמען זה יקדים אליהו ביאתו לביאת מלך המשיח, ועל ידי זה יזכה לגאולה של שלום בעולם, ולכן אמר המדרש שאנו מקיימים בני ישראל מצות שילוח הקן, והם מראים בזה על

R Berkowitz

36

The *Megillah* is not about history, but about destiny. It is part of *Tanach* because it teaches us to examine our lives and try to see how

each event fits into Hashem's plan for our personal advancement. Think about the grand events in your own life: the person you married, and the person you *didn't* marry; the job you accepted, and the one that you really wanted but did not get; the teachers who influenced you. You may start to notice a pattern. Sometimes the grand events are not enough. You will have to focus on the minute details of life: people you met — seemingly by chance — who affected you in some way; a train you missed that caused you to see an advertisement on the next train that helped you grow; a ride you took with a friend, during which you overheard a conversation that contained an important message for your own life.

Such introspection can boost your *Emunah*, as you begin to make sense of your life and the path that has been paved for you. It might be painful sometimes. There might be questions. There may be events that you simply cannot understand. Don't forget — you are in the middle of the story. If we were to stop reading the *Megillah* somewhere in the middle, we wouldn't be able to make sense of it. We should internalize the message of the *Megillah* and use it as a guide for our own lives, and have faith that once we move on to the next world, all our questions will be answered.

28 Living Emunah 2

R. Askeas

37

When a person begins to discover what *emunah* is all about, his life becomes filled with happiness. The *Shomer Emunim* (1) writes that the Torah is filled with precious diamonds and pearls of wisdom that are far more precious than any material asset, but *emunah* is its prize possession. It's in a league of its own.

The *Shomer Emunim* adds that Hashem Himself has given us this priceless gift of *emunah*. It's the first of the Ten Commandments — "I am Hashem, your G-d" — and because our souls heard this commandment directly from Hashem, we have *emunah* within us; all we need to do is reveal it. The day this happens is the day we are liberated from the shackles of life without *emunah* by which so many of us are bound. We become freed from the perspective that views the world as controlled by nature, rather than by Hashem. Imagine a prisoner who is bound in chains, kicking and fuming, trying to free himself. He doesn't realize that the key to unlock the chains is sitting right in front of him. This is the situation of so many

people who don't realize that *emunah* is the key to a happy life, and it's easily accessible.

"Kan Tzipor" Represents the Sanctuary of the Mashiach

Now, let us see how this Midrash coincides beautifully with a statement from the divine Tanna Rashb"y in the Zohar hakadosh (Shemos 7b). He states that "**Kan Tzipor**"—the bird's nest—represents the sanctuary of the Melech HaMashiach. When the time comes for him to redeem Yisrael, Mashiach will emerge from that sanctuary. **"At that time, he will be aroused to emerge from Gan Eden, from the place known as 'Kan Tzipor'; he will awaken and will appear in the region of the Galil."**

This is the source for what is presented in the sefer Ba'al Shem Tov in the name of the sefer Keser Shem Tov (415). It appears that the holy Ba'al Shem Tov would utter a prayer on the Yamim Nora'im quoting our pesukim concerning the mitzvah of "shiluach hakan," in order to evoke divine mercy. He would beseech the Master of the Universe to open up the sanctuary known as "Kan Tzipor" and release the mashiach.

39 Thus, we have succeeded in establishing the connection between the mitzvah of "shiluach kan tzipor" and the hastening of the geulah. By means of this mitzvah, we succeed in freeing the Melech HaMashiach, who is restrained in the sanctuary of "**Kan Tzipor**." We might add that this is why the geulah is referred to as "קץ". We find this reference in the Gemara (Pesach m 56a): "**ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימים**"—**Yaakov intended to reveal to his sons the time of the "קץ"**—referring to the geulah. Now, we can suggest that "קץ" is a reference to the geulah, because it is an abbreviation for קץ ציפור—the sanctuary from where the Melech HaMashiach is destined to appear. This is the allusion contained in the passuk (Iyov 28, 3): "**קץ שם לחושך**"—**He placed a limit ("קץ") on darkness**. According to the elucidation of the Midrash (B.R. 89, 1), this passuk refers to the future geulah: קץ "קץ שם לחושך, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באמילה"—He allotted a specific

length of time for the world to remain in darkness. Based on the allusion just presented regarding the word "קץ", the passuk is alluding to the appearance of the Melech HaMashiach from the sanctuary known as קץ ציפור.

40 We have learned from the two Midrashim cited that the mitzvah of "shiluach hakan" is a segulah for two things—hastening the geulah and the birth of children. The Zera Shimshon writes that these two segulos are related to one another. For, we have learned in the Gemara (Niddah 13b): "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר (ישעיה נז-טז) כי רוח מלפני יעטרון"—**the son of David will not come until all the souls are vacated from "guf,"** as it is stated: "**For a spirit from before Me shall be late-born, and the souls that I have made.**" Rashi explains that "guf" is the name of the location designated for the Neshamos that are destined to be born. The spirits and Neshamos that G-d has made are delaying the geulah, because they have yet to be born.

41 Now, we have learned that the mitzvah of "shiluach hakan" is a segulah for the birth of children. Hence, in the merit of this mitzvah, we merit extracting Neshamos from the storehouse of Neshamos—a feat upon which the geulah depends. It is clear, therefore, why the fulfillment of this mitzvah hastens the coming of the Melech HaMashiach. For, the two segulos associated with the mitzvah of "shiluach hakan" ultimately achieve the same goal.

The Zohar hakadosh (Shemos 8a) also states that in the sanctuary of "Kan Tzipor," Mashiach sees Rachel Imeinu crying over her children. This prompts him to alert all of the tzaddikim to cry over the churban and the galut:

Mashiach sees that HKB"H is attempting to console Rachel, but she refuses to be consoled. This prompts him to raise his voice and wail; all of Gan Eden shudders. All of the other tzaddikim that are there begin crying with him. Hearing their cries, HKB"H is moved to eliminate the evil regimes from existence by sending Mashiach to exact revenge on behalf of Yisrael.

Let us present another precious introduction from Sefer HaBahir, attributed to Nechunya ben HaKana (184). It states that the sanctuary "Kan Tzipor," where the neshamah of Mashiach is located, is in fact the treasure-house where all of the Neshamos reside prior to being born. It is precisely for this reason that the neshamah of Mashiach is there; because it is a totally new neshamah. This accords wonderfully with that which is explained in the Tikunei Zohar (Tikun 6, 21a). "קץ" is a name for the body that is the nest for the Neshamos, which are called "ציפור". This coincides very nicely with Rashi's explanation that the treasure-house of Neshamos is called "גור" — meaning body. Thus, it was stated: "**The son of David will not come until all of the Neshamos have left the 'guf'**"—until they have left the storehouse and descended to this world.

We learn from here that Rachel Imeinu represents the mother of the children. She sits there in the sanctuary of "Kan Tzipor" with all of the Neshamos of Yisrael that have yet to be born into this world. She yearns and prays that Yisrael should already merit bringing all of these Neshamos down into this world. For, if we accomplish this feat, the neshamah of Mashiach will also vacate that sanctuary and appear in this world heralding the geulah to Yisrael.

We can now shed some light on the meaning of the pesukim: "כי יקרא קץ צפור לבניו"—you should have in mind the memory of the sanctuary known as "קץ ציפור", where the neshamah of Mashiach is confined; "בררך"—while you are in galut, which is tantamount to being on the road; "בכל עץ"—whether your involvement with Torah study can be depicted as (משלי ג-יה): "עץ חיים היא למחזיקים בו"—it is a tree of life for those who grasp onto it; "או על הארץ"—or whether you are engrossed in mundane, earthly pursuits and your livelihood always keep in mind the sanctuary of "Kan Tzipor," where Mashiach is located along with the "אפרוחים או ביצים"—the new Neshamos that have yet to be born.

"האם רוכבת על האפרוחים או על הביצים"—Rachel Imeinu crying here over her children is alluded to by the mother bird roosting on her young or on her eggs mercifully, pleading that they should already merit leaving the storehouse of Neshamos and be born into this world. Then the Torah warns us: "לא תקח האם על הבנים"—do not become complacent by accepting the status quo, thinking that Rachel as a caring mother is watching over her

children and they lack for nothing; rather, "שלה תשלה את האם"—encourage Rachel to leave that place by sending her out along with the neshamah of Mashiach, at the time of the final geulah. The way to do that explains the passuk: "וזאת הבנים תקח לך"—is by taking the children out of the storehouse of Neshamos and bringing them down into this world.

Amazingly, we can combine this idea with a tremendous chiddush from the sefer Nofes Tzufim (140), authored by the great Rabbi Pinchas of Koritz, zy"ta. David HaMelech composed 150 psalms—the numerical value of ק"ו—in sefer Tehillim, corresponding to the Mashiach's sanctuary known